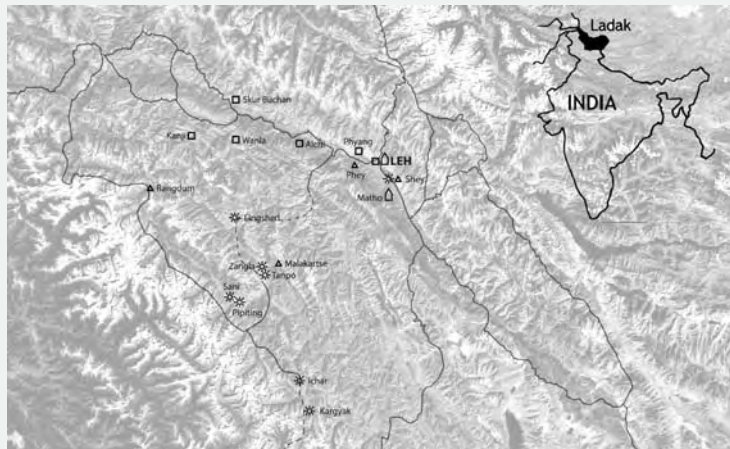

MODERNIZÁCIÓ ÉS TRADÍCIÓ AZ INDIAI HIMALÁJÁBAN

LADAKH MEGÚJULÁSA

SZÖVEG TEXT: BAGI BORBÁLA FOTÓK PHOTOS: BAGI BORBÁLA, ÓDRY SZILVIA

Az Észak-Indiában fekvő Dzsammu és Kasmír államába nyúlik át a Himalája nyugati hegyvonulata, ami India sokszínűségét gazdagítja, és amellyel egy teljesen új arcát mutatja meg. Az Indus és a Zanszkár völgyében elhelyezkedő Ladakh ennek az államnak az egyik fő területe. Nem csak klímájában, hanem kultúrájában is különbözik India többi részétől.

LADAKH ELHELYEZKÉSE

Ez a vidék a Föld legextrémebb körülmények között lakott területeinek egyike. Átlag 3800 méter magasan fekszenek a települések, három hónapig tart a sivatagi klímájú, csapadékszegény nyár, amit kilenc hónap kemény tél követ, $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$ átlaghőmérséklettel. Ilyenkor Zanszkár völgyét a hó teljesen elzárja a külvilágtól, csak a befagyott folyón keresztül lehet közlekedni. Ladakh – más néven a „magas hágók földje” – a selyemút fontos kereskedelmi állomása volt. Kereskedelmi szerepe India 1948-ban történt önállósodásával, majd Tibet Kína általi elfoglalásával erősen csökkent. 1962-ben a határok lezárultak, majd Pakisztán és Kína közötti fenyegetése miatt a belső határok is. Tibettől elszakítva Ladakh távoli határvidékké vált, amit az elzártság évtizedei követek. Ez idő alatt gazdaságilag teljesen önfenntartóvá vált, lakossága főként mezőgazdaságból élt, juhokat és jakokat tartott.

Az elszigeteltség miatt Ladakh az egyik utolsó régió, ahol a hagyományos tibeti kultúra és építészet eredeti formájában maradt fenn. Lakóinak többsége tibeti, a tibeti buddhizmus tanításai szerint él, s éppen ezért a területet szokás Nyugat-Tibetnek vagy Kis-Tibetnek is nevezni. A közelekedés szerint itt maradt meg igazán az ősi tibeti kultúra, és a vallási hagyományok ápolása is erősebb itt, mint a kínai befolyás alatt álló Tibetben. A területet 1974-ben nyitották meg a turisták számára, ekkortól kezdve hatalmas változások, nagyszabású fejlesztések indultak. A gazdasági és technikai változások olyan ütemben kezdtek elérni a helyieket, hogy gyakorlatilag egy-két generáció alatt kellett eljutniuk a késpénzt szinte teljesen nélkülöző gazdálkodástól a modern turizmus és távközlés világáig.

A változással beözönlöttek a völgybe a modern világ nem lebom-

ló termékei, területidegen szokásai, új építési technológiái, olcsó, de nem környezetbarát anyagai. Erre Ladakh települései még nem álltak készen, nem alakult ki fokozatosan sem a hulladékkultúra, sem az örökségvédelem szemlélete. A tíz éven át ellenőrizetlenül folyó szennyezés és rombolás a régió tradícióit, kultúráját, a törekény természeti környezet egyensúlyát fenyegette, veszélybe került mindaz, ami Ladakh alapvető jellegzetessége és vonzereje.

Modernizáció

A beözönlő építési technológiák távol állnak az örökségbarát technológiáktól, és teljesen ellentmondanak a nemzetközi örökségvédelmi irányelveknek. A környező kolostorok, házak felújításának leggyakoribb problémája az, hogy a helyiek inkább az új építőanyagokkal dolgoznak, azokat használják látványmegoldásként. A kényelem és az olcsó ár miatt gyakran találkozunk beépített rozsdás hullámlemezzel, oda nem illő, lebetonozott padlóval, vagy szilikonnal kitöltött repedésekkel, amelyek nehezen restaurálhatóvá teszik a régi freskókat. Több sztúpa felújítása során is előfordult, hogy meggondolatlanul használtak cementet és szintetikus festékeket, sőt még a méretet is gyakran megváltoztatták. A felújítás végére az építmény teljesen elveszítette a kapcsolatot saját múltjával, történelmével. Az új technológiák elterjedése közben a hagyományos szerkezeti megoldások háttérbe szorultak és feledésbe merültek.

A helyzetet tovább ront az indiai állam nem területspecifikus irányítási rendszere, amely figyelmen kívül hagyja az egyes régiók kulturális identitását, természetes adottságait. A Rajiv Awas Yojana (RAY) nevű programja a városi szegénység és a hajléktalanság problémáját 2022-ig kívánja megoldani. A fejlesztés során a tradicionális épületek helyére kerülnének az egy sémára kidolgozott betonvázás épületek. Az ország több pontján sikerült átültetni a gyakorlatba, s Leh óvárosát is ez a megoldás fenyegette.

Az oktatásfejlesztés is hasonló elvek mentén működik. Sorra épülnek a hegyek között a beton szerkezetű állami iskolák, melyek a téli oktatásra teljesen alkalmatlanok. A hőszigeteletlen épületeket képtelenség kifűteni, így az oktatásban három hónap kényszerszünet áll be.

A civil szervezetek szerepe

A határok megnyitásával, a Himalája lélegzetelállító tájai, és a tibeti kultúra vonzóereje miatt Ladakh a hegymászók kedvelt célpontja lett. A belföldi turizmus mellett Európából, illetve a világ számos más pontjáról érkező turisták ezrei tesznek meg hatalmas távolságokat mind azért, amiért egykor Kőrösi Csoma Sándor is útnak indult. A főváros, Leh lakossága a nyári szezon alatt duplájára növekszik. Ez élenkítően hat Ladakh gazdasági életére, azonban hatványozottan terhet ró a régió kulturális örökségére. Nem véletlen, hogy a hegymászók közül kerültek ki az első civil szervezetek alapító tagjai, akik elszántan tenni kívántak a negatív hatások ellen.

A térségben az egyik legaktívabb non-profit szervezet az 1996-ban

Lhászában alapított Tibet Heritage Fund (THF). 2003 óta Ladakhban is a tibeti kultúra és hagyomány, az építési technológiák megőrzését, továbbadását, illetve a történelmi településeken az életminőség javítását tűzte ki célul, a fenntartható fejlesztéseken keresztül. Alapítói a német André Alexander és a portugál Pimpim de Azevedo. A THF nem csak Kis-Tibetben, hanem a kínai fennhatóság alatt lévő Tibetben is jelen van, nem csak építkezés, restaurálás, hanem kutatás terén is. Több fontos kötetet is publikáltak a témában. A szervezet kétszer is elnyerte az UNESCO Asia-Pacific Heritage díját, 2006-ban Ladakh óvárosának rehabilitációjáért, 2009-ben pedig a mongol Sangin Dalai kolostor restaurálásáért. Egy osztrák túracsoport, akik 1994-ben jártak itt, létrehozta a Friends of Lingshed-et, a csehek a Surya Civic Associationt, a németek 2003-ban a Förderverein Sani-Zanskar e.V.-t, franciák 2007-ben a TOKSPO-t, a magyarok 2008-ban a Csoma Szobája Alapítványt, a svájciak az Achi Association-t. A civilek révén Ladakh falvaiban több területen is pozitív beavatkozás történt az örökségvédelem, a kortárs építészet és az oktatásfejlesztés terén.

Örökségvédelem

A helyreállítási munkák esetén fontos, hogy hagyományos anyagok felhasználásával, lehetőleg helyi kézművesek foglalkoztatásával valósuljanak meg. A történelmi hitelesség érdekében törekedni kell a műemléki értékek megőrzésére, az eredeti elemek és anyagok újrafelhasználására, pótlásnál pedig az építéskor használatos leőhelyekről (amennyiben beazonosítható) szükséges beszerezni azokat, és érdemes az építéskori technológiát követni.

A hagyományos ladakhi építőanyagok közé sorolható a föld, a kő és a fa. Az építési faanyagot helyben termesztik, majd áthidalóként, oszlopként, gerendaként, földemként, padozatként hasznosítják. Az agyagos földet falazatként, kötőanyagként és vakolatként is használják, ami kiváló klimatikus adottságokkal bír. Követ alapozásnál, a falazatok alsó szakaszánál használnak. Az üveg az egyetlen ipari termék, amit nem tudnak helyben előállítani és egyenrangú történelmi helyettesítője sem ismert, viszont fontos időjárás védelmi és komfortnövelő funkciója van.

Ezen a vidéken ezer éve gyakorlatilag ugyanaz az építkezési módot használják. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a hagyományos készségek és tudás generációról generációra átadva még mindig a legjobban fenntartható építési módszer. Minden építkezésnél fontos megnézni, mérlegelni, hogy lehet-e a hagyományos technikákat használni, illetve azok továbbfejleszthetők-e környezetbarát módon, pl. a sárfalba töreket téve erősebb lesz a szerkezet, vagy az alpinechnika alkalmazása helyettesíteni tudja a költséges és időigényes állványzatot, ugyanakkor negatív mellékhatása nem ismert.

Városléptékű értékmegőrző beavatkozás egyedül Ladakh fővárosában, Leh gazdasági és kulturális központjában történt a THF koordinálásával. Nemcsak az épületeket restaurálták, hanem magát az infrastruktúrát is fejlesztették. Leh városa egyike az utolsó jól megőrzött, élő példája a tibeti-himalájai településeknek. Tradicionális épületállománya a helyi építészet fontos emlékei között szerepel. A történelmi város nagyságrendileg 200 épületből áll, beleértve a számos buddhista templomot és muzulmán mecsetet is. Szűk, sikátorszerű, labirintusos utcái a királyi palotának is otthont adó domb déli lejtőjén kanyarognak, egyedülálló jellegzetességet kölcsönözve a városi szövetnek.

Ladakhnak ez az értéke veszélybe került a kormány lakásprogramja, a RAY rendszer bevezetése miatt, amelynek keretében a tradicionális épületeket betonkockákra tervezték cserélni. Ezt hivatott megakadályozni a THF 2005-ben egy olyan városrehabilitációs modellel, amely a város egyik fő utcáján demonstrálta, hogyan lehet más megközelítéssel is fejleszteni a várost. Nem elegendő csak az épületeket rendbe rakni,

A FELÚJÍTOTT SHEYI SZTÚPA, FOTÓ: BAGI BORBÁLA

hanem a sárfalak legnagyobb ellenségének, a víznek az elvezetéséről is gondoskodni kell. Ezáltal megakadályozható az óváros kiüresedése.

A projekt során a házfalak mellé kavicságyat tettek, hogy a vizet elvezesse a földbe fektetett dréncsövekbe. Ezzel úgy tud lefolyni az esővíz, hogy nem mossa ki a földet a házak alól. A dréncsövekre járőfelületként a környékről gyűjtött nagy, lapos köveket fektettek, azt használták burkolatként az állam által preferált olcsó betonburkolat helyett.

Az infrastruktúra fejlesztése után következett az épületek rehabilitációja. A lakóház projektek 2003–2008 között zajlottak, ez alatt öt házat sikerült rendbehozni (Gotal ház, Hor Tsering ház, Nouchung ház, Hor Yarkandi ház, Lala's Cafe). Utóbbiból lett az Örökség Háza, ahol bemutatták Leh történelmét, építészetét és a konzerváló munkákat. Elindították a Leh örökségvédelmi séta programot is, aminek a kiindulópontja ugyancsak a Lala's Cafe.

A konzerváló munka másik fontos része a kolostorok, szakrális épületek helyreállítása. Felmérések alapján 56 rossz állapotban lévő kolostor áll Ladakhban, ezek a transzhimalájai buddhizmus örökségét hordozzák. Az első restaurációs projekt 2004–2005-ben Guru Lhakhang volt. Ezt követte a Tsemo-torony, a Red Maitreya templom, a White Maitreya templom, majd Masjid Sharif (2007), Gonpa Soma, a Tsa Soma mecset (2008–2009), a Tehsildar kapu és a Chaturangtak mecset restaurálása.

Lehből kitekintve, a THF a legősibb tibeti kolostor, Alchi felújításában (2008) is részt vett. A buddhizmus megőrzésére alapított svájci Achi Association az Alchitól nyugatabbra fekvő Kanji, Sku Burcha, Wanla kolostorait mentette meg a pusztulástól. A zanglai palota állagmegőrzését és szerkezeti stabilizálását a híres magyar nyelvtudós szellemiségének életben tartásáért végezte el a magyar építészekből és önkéntesekből álló Csoma Szobája Alapítvány. Pyang szentélyét az erfurti műszaki egyetemről jöttek 2017-ben megmenteni.

Az örökségvédelem nemcsak a kolostorokra terjed ki, hanem a buddhizmus jellegzetes szent helyeire, a sztúpákra is. Az olasz Stupa Onlus Association kezdte a felújítási munkákat – sajnos nem elfogadható minőségben, anyaghasználat és beavatkozás terén több ponton is sértették a fent említett örökségvédelmi elveket. Végül a kritikák után felkérték a Csoma Szobája Alapítványt, hogy nyújtson szakmai segítséget a felújításokban, így került sor a sheyi, rangdu-i, a két pheyi és a malakartsei sztúpa felújítására.

Kortárs építészet

A kortárs indiai építészet ebben a régióban még kialakulóban van, Ladakhban nincs építészképzés, és a legtöbb építési munkánál nem is alkalmaznak építészt. Általában új épület esetén másolás történik, többkevesebb sikerrel. Maroknyi kortárs épület mégis született, melyek tradicionális szerkezetekkel, történelmi mintákra alapozva épültek meg, a

kortárs fenntarthatóság szemléletével.

Az első múzeum Lehben, a fent említett legidősebb mecset, Masjid Sharif udvarában épült fel a muzulmán közösség kívánságára. Ők a THF-hez fordultak, akik azzal a feltétellel segítettek, hogy a múzeum nem csak és kizárólag muzulmán múzeum lesz, hanem a Lehre jellemző kulturális sokszínűséget mutatja be. Jelenleg a négy szint a közép-ázsiai kereskedelemről szól, ami hatással volt Ladakh egyedülálló kultúrájának kialakulására.

Az épület egy négy szinten kiállító terekkel rendelkező kőtorony, 21. századi szerkezet, amelynek az alapjául a történelmi tibeti épülettípusok és a ladakhi hagyományok szolgáltak. A torony mellé egy ladakhi látványkonyha és egy kisebb kiállítóter is épült.

A kortárs Matho Múzeum a francia Nelly Rieuf, himalájai művészeti restaurátor koordinálása alatt épül. 2011-ben indították a projektet a Matho kolostor szerzetesei, a helyi falusiak és önkéntesek segítségével. 2018-ban tervezik a megnyitását. Matho kolostornak van az egyik legjelentősebb és legértékesebb gyűjteménye tibeti műtárgyakból, 600 éves festményekből, bronzszobrokból, ékszerekből, fegyverekből, rituális eszközökből és öltözetekből, így merült fel a múzeumépítés gondolata. Sok műtárgy restaurálásra szorul, és restaurátorok híján Nelly Rieuf helyieket tanított be a kényes műveletek elvégzésére. Egy műtárgy restaurálása nagyjából három hónapig tart. A British Museum és a Rubin Múzeum szakemberei segítettek kezelni a kollekción és anyagi forrást keresni a munkálatokra. Ezekon kívül ma csak néhány korszerű vert vályogfalas, passzív jellegű családi ház, és a külföldiekkel közösen épített napiskolák képezik Ladakh kortárs építészetét.

Oktatásfejlesztés

Nyolc, külföldiek által támogatott napiskola készült Ladakhban. Közülük egy Leh mellett, Sheyben épült helyi kezdeményezésre, a többi pedig a Zanszkár, illetve a Lungnak völgyében található. Utóbbiak a téli időszakban teljesen el vannak zárva a külvilágtól, októbertől áprilisig a hágók járhatatlanok, csak a fagyott folyón lehet átkelni a hegyek között. Ezért itt különösen fontos az iskolák jelenléte. Általában bentlakásos iskolában tanulnak a diákok, évente csak nyáron tudnak hazamenni, ami erodálja a közösségi értékeket. A téli oktatásra azért lenne nagy szükség, mert a földművelési szezon nagyon rövid, az intenzív mezőgazdasághoz a gyerekek munkájára is szükség van, így a nyári időszak kiesik a tanulásból. Az állami iskolák nem tudják kezelni ezt a problémakört, mert a vasbeton pillérvázás épületeket -20°C -ban képtelenség kifűteni.

A megoldás a téli oktatást is lehetővé tevő napiskola tud lenni, ami fosszilis energiaforrás elégetése nélkül, a környezeti adottságokat kiaknázva, napenergiával működik. Olyan, mint egy üvegház, a nap melegét és a diákok testhőmérsékletét csapdába ejtve biztosít emberi tartózkodásra alkalmas hőmérsékletet.

A MATHO MÚZEUM KÖNYVTÁRA, FOTÓ: BAGI BORBÁLA

A TANPÓI NAPISKOLA A MAGYAR ÉPÍTŐ CSAPATTAL, FOTÓ: ÓDRY SZILVIA

dásra alkalmas hőmérsékletet. Az első napiskolát az osztrák Friends of Lingshed alapítvány építette fel 2000-ben a Zanszkár völgyében, Lingshed falujában. Ezt követte az angol Arup Associates iskolakomplexuma Sheyben (2001–2004). A cseh Surya Civic Association Kargyakban (2007–2008), a német Förderverein Sani-Zanskar e. V. Saniban (2007), a francia TOKSPO Icharban (2009–2012), a szintén francia Architecture Sans Frontieres International Pipitingben (2011), magyar Csoma Szobája Alapítvány Zanglában (2012–2014) és Tanpóban (2017) épített fel egy-egy napiskolát. Lingshed, Ichar és Kargyak azok a falvak, amiket csak gyalogszerrel lehet megközelíteni, a többi városhoz vezet autót.

A napiskolák anyaghasználatánál is kiemelten fontos a helyben beszerezhető anyagok beépítése, az agyag, a kő és a fa alkalmazása, ami a fenntarthatóságot biztosítja. Ezáltal a helyiek könnyedén karban tudják tartani az elkészült épületeket. Itt is az üveg az egyedüli ipari termék, amit a régión kívülről kell behozni. Egyedül a sheyi iskolakomplexum, melyet az Arup Associates tervezett, olyan mérnöki csomópontokkal és földrengésálló szerkezettel készült, amit később a helyiek nehezen tudnak majd javítani.

Az iskolaépületek többnyire a tradicionális építészeti technikákon alapulnak, de kortárs építészeti elveket követnek. A civil szervezetek azt is vizsgálják, hogy milyen szerepet játszhatnak az új technológiák a jövőbeni katasztrófák kockázatának mérséklésében és a régió ökológiai és kulturális szempontból fenntartható jövőjének elősegítése érdekében. Így több iskolára került napelem, vagy mellettük komposztálót, udvarukon napkályhát alakítottak ki. Az iskolák közös vonása, hogy mindegyikben van naptér, olyan helyiség, aminek a déli falát nagy üvegfelület határolja. Az üvegházhatás felmelegíti a levegőt a belső térben. Ez viszonylag gyorsan történik, így a nappali órákban még a leghidegebb napokban is $+10^{\circ}\text{C}$ -ot lehet elérni, így a terem alkalmassá válik az oktatásra. Amilyen gyorsan felmelegszik nappal, ugyanilyen gyorsan hűl ki este, ami viszont nem okoz problémát, mivel éjszaka senki sem tartózkodik a termekben.

Ahol éjszakai használatra is szükség van, ott trombe-falás megoldást találunk. Saniban a kórházi termet, Zanglában a tanári szállást alakították ki ezen a módon. A trombe-falás változatnál a napsugárzás a szerkezetben nyelődik el, itt tárolódik, majd késleltetve jut a belső térbe. Ezáltal lassabban melegszik fel a helyiség, de lassabban is hűl ki. A napi hőingadozás ezzel a megoldással alacsonyabb, mint a napteres termekben, de a napi maximum hőmérséklet is alacsonyabb. Saniban a németek több ponton mértek hőmérsékleti adatokat a különböző típusú termekben, hogy kikísérletezzék a legoptimálisabb változatot.

Az elsők között találunk olyan példát, mint Lingshed vagy Kargyak, ahol az üvegfelületet 45° -ban megdöntötték, azt remélve, hogy ezáltal a napcsapda hatékonyabb lesz. Ez sok szerkezeti problémát okozott, ráadásul olyan alacsony hajlásszögben érkeznek be a napsugarak, ami nem engedte a hatékonyabb felmelegedést, mint a függőleges üvegfelületek eset-

A ZANGLAI NAPISKOLA, FOTO: ÓDRY SZILVIA

ében. A később épült iskoláknál már elhagyták ezt a megdöntött elemet.

Mindegyik napiskola alkalmas a téli oktatásra, de éppen a két legjobban átgondolt iskola nincs ilyen módon kihasználva: a sheyi és a pipitingi. Ezek csak nyáron működnek. Van olyan iskola, amelyik nem kíván konkurálni az állami iskolával, inkább csak kiegészíti annak működését, így csak télen üzemel, ilyen a zanglai iskola is. A lingshedhi egész évben működik. Az ichari is, sőt, olyan minőségi oktatást nyújt, hogy megkapta a high school fokozatot. Bentlakásos iskola működik Icharban, Lingsedben, illetve Sheyben. A napiskoláknak célja, hogy típusként és inspirációként szolgáljanak további épülettípusok számára.

A szervezetek oktatásfejlesztése nem csak iskolaépület felépítéséből áll. Ösztöndíjprogrammal támogatják a szegényebb családokat, helyi közösségfejlesztő programokat találnak ki, önkéntes vagy fizetett oktatókkal javítják a színvonalat, könyvekkel, oktatási eszközökkel látják el az iskolákat. Saniban az oktatásfejlesztés mellett az egészségügy fejlesztésére is hangsúlyt fektetnek. Kiepítettek egy kórházi osztályt, illetve egy fogorvosi egységet. Munkájuknak az a célja, hogy a régi, évszázados hagyományok szerinti tibeti orvostudományt megőrizzék és kiegészítsék a nyugati orvoslással.

A helyi szervezetek közül az 1988-ban alapított SECMOL, a legöregebb ladakhi alapítvány rengeteget tett az oktatás fejlesztése terén. Tematikus könyvet ad ki Ladakhról, mellyel minden olyan iskolát ellátott, amelyik igényt tartott rá. A SECMOL innovatív gondolkodásával az oktatás megreformálásán dolgozik. Ők találták ki a nagyon sikeres „Ice stupa” projektet is: mesterséges gleccserek raktározzák a vizet jéghegy formájában, ami két hónappal megnöveli az öntözéses időszakot.

Önkéntes munka, helyi közösségek, társadalmi felelősségvállalás

Nem csak építésszek, statikusok, vagy restaurátor önkéntesek érkeznek Ladakhba: szinte minden szakterület képviselteti magát. A konkrét fizikai munka mellett felmérések, vizsgálatok, dokumentáció, interjúzás is zajlik. Önkéntesek bárholnan érkezhetnek. Nem csupán segítenek, de ők maguk is rengeteg élménnyel és tapasztalattal gazdagodnak. Sokszor egyetemeken hallgatóit vonják be a tervezésbe, építkezésbe. Így volt ez a Sani napiskola projektjénél az aacheni diákokkal, vagy a Central Asian Museum-nál a berlini egyetemmel. A Leh óváros projekthez az erfurti és a potsdami egyetemről jöttek hallgatók, a sheyi projekthez Greenwichből. Az építkezések egy szezonban körülbelül három hónapig tartanak, így néha egy iskolakomplexumot több ütemben kell megvalósítani. A tervezésbe építésszrodák is beszállnak, a tudásukkal járulva hozzá a jó-tékony célhoz.

Mindemellett nagyon fontos a helyi közösség, a helyi szakemberek és szervezetek bevonása, nélkülük nem végezhető restaurálási vagy építési munka. A kooperatív együttműködés az itteni munkák egyik alapvető

feltétele. A helyiek bevonása a kölcsönös tanulás és a kikísérletezett jó példák terjesztése miatt szükséges, ezáltal ők is sajátjuknak érzik a projektet, és gazdákra lelnek az épületek.

Nehéz helyi szakembereket találni, de a Leh városi restaurálások, felújítások jó terepet adtak a szakemberek kiképzésének. Így jött létre a Himalayan Cultural Heritage Foundation. Ez a helyi szervezet vett részt a későbbi sztúpa felújításokban is.

Finanszírozás

Az alapítványok általában céges és magánadományokból gyűjtik össze az építkezéshez szükséges forrást. A Csoma Szobája Alapítvány ezen felül téglá- és gerendajegyeket árusít, illetve támogatói túrákat szervez. A lakók munkájukkal és 50%-os költség hozzájárulással tudják kiegészíteni az adományokat. A Leh projekt főtámogatója a Finn Nagykövetség volt.

Mind a helyi, mind a külföldi civil szervezetek sokat tettek Ladakhért, a hagyományaiért és a fejlődéséért. Mindenki másféle tapasztalatra, tudásra tett szert az évek során. Erre a tudásbázisra 1997-ben létrejött az International Association for Ladakh Studies, egy olyan fórum, amely összeköti a Ladakh iránt érdeklődőket, kapcsolatot teremt közöttük és kiterjeszti az információkat, illetve a kutatások eredményeit. Kétévente egy-egy nagyobb konferenciát rendeznek, melyen a résztvevők beszámolnak a közös cél érdekében végzett tevékenységükről. Ez egyúttal kitűnő minőségbiztosítást és hatékony nemzetközi tudástranszferet is jelent.

MODERNIZATION AND TRADITION IN THE HIMALAYAS THE RENEWAL OF LADAKH

Ladakh is one of the last regions where traditional Tibetan culture and architecture has been preserved in its original form. A common opinion is that this is where ancient Tibetan civilization genuinely survived, and fostering religious traditions is also stronger here than in Tibet which is under strong Chinese influence. The site was opened to tourists in 1974. Since then, enormous and large-scale developments were started. The changes brought along the flood of non-degradable products of the modern world, customs alien to the region, new construction technologies, the cheap but environmentally harmful materials. The villages and town of Ladakh were unprepared for this. Waste treatment did not evolve gradually either, and the approach to protect heritage is still missing too. Foundations and voluntary organisations make attempts to preserve the architectural heritage of Ladakh and introduce the technologies of sustainable contemporary architecture there.

GERENDAJEGY, FOTO: ÓDRY SZILVIA